

El port de Pals: un oblit de la història?

Autor: Lleonard Garcia i Lluís Corredor

Data de publicació: 14-07-2026

Reproduïm un antic article d'En Lleonard Garcia i En Lluís Corredor al diari El Punt, del 25 d'octubre del 2008, sobre l'ocultació del port marítim de Pals.

L'u d'agost va tenir lloc a la vila empordanesa de Pals una recreació del que hauria pogut ésser (el 3 d'agost de fa 516 anys) la històrica sortida de l'almirall Colom a la recerca de noves terres i noves rutes cap a les espècies. Aquesta representació històrica respon a un capítol prou conegut, exceptuant-ne potser el detall gens insignificant que allò que es tractava de recrear era, ni més ni menys, la inversió d'un dels factors cabdals: l'històric –si més no oficialment– Palos de Huelva (o «de Moguer», o «de la Frontera»...) per l'empordanès port de Pals.

I aquesta és una tasca per la qual cal felicitar els investigadors de la Fundació per l'Estudi de la Història de Catalunya –entre els quals destaca el treball de recerca de l'Eva S. Sans– que han aportat dades i proves fefaents sobre l'existència incontestable del port de Pals i el paper que va exercir al llarg del temps. També cal destacar, de forma especial, els estudis de Jordi Bilbeny i de molts altres investigadors i investigadores.

En relació amb les dades del primer viatge a les Índies, sembla que va influir decisivament en la seva manipulació posterior el fet que la singularitat política i constitucional de la Catalunya d'aleshores representava, de ben segur, un fre al projecte absolutista i a la consolidació de l'hegemonia castellana; objectius, com se sap, ambicionats per Ferran el Catòlic i la seva dona.

Per tant reconèixer un protagonisme català en la gran aventura geogràfica que va suposar el descobriment hauria anat en contra de l'esmentat projecte per l'antagonisme polític, jurídic i institucional entre els dos regnes dels quals el Catòlic n'era el rei. Al capdavant, va optar per aquell que li ofería més força i poder personal: el regne de Castella. Per tant, i com a premisses necessàries d'aquesta hipòtesi, ni Colom podia ésser de nacionalitat catalana, ni el prestigi, l'experiència naval i cartogràfica de Catalunya podien ser el seu entorn i context vital; és a dir, la seva pàtria. I, per descomptat, tampoc la vila empordanesa de Pals i el seu port, un cop demostrada la seva existència, podien ser el punt de sortida de la primera expedició, el 3 d'agost del 1492.

Probablement i al servei d'aquesta mateixa causa, temps després l'humanista i assessor reial Pietro Màrtir d'Anghiera garantia la continuïtat, ja amb Carles I, de l'esmentat projecte unitarista; si més no, pel que fa a la descripció oficial de certs fets històrics exercint com a cronista del Consell d'Índies. Càrrec que ocupà fins a l'any 1526. Hi ha indicis que aquest personatge va poder induir, a l'any 1523 i des de l'esmentat Consell, la prohibició a Ferran Colom, segon fill de l'almirall, de la continuació de l'obra *Cosmografia de España*: treball geogràfic de gran abast, iniciat cinc anys abans, que pretenia oferir dades geogràfiques de tots els municipis peninsulars i, si eren rellevants, referències històriques.

Vam voler esbrinar què deia de Palos i, alhora, quina definició feia de Pals el propi fill de l'almirall. D'aquest darrer municipi no en vam arribar a trobar res, com tampoc de la resta de municipis de la costa gironina, tot i que hi havia dades de Barcelona, Hostalric (stelrique), Perpinyà, etc. Amb Palos hi va haver més sort i aquesta n'era la descripció: «Palos es lugar de mil vecinos e esta en llano e riberas de la mar e tiene fortaleza e es de tres señores del rei e de don Pedro de puertocarrero e del duque de Sevilla e hasta Moguer ay una legua (uns 6 km) de tierra llana e todo de huerta de olivares e viñas.» Podem adonar-nos que no hi ha cap referència a un port i ni tan sols, i això és el més sorprenent, cap esment a la gesta familiar protagonitzada ni més ni menys que pel seu propi pare, l'almirall Colom. No va ser una obra censurada perquè, com ja hem explicat, es va prohibir abans que fos acabada. I en cas d'haver-la censurat, no hauria estat per fer valer la mateixa versió oficial del Palos de Moguer, tal com s'ha mantingut fins ara? Així, si s'hagués completat l'obra, des d'on ens hauria explicat en Ferran Colom que va sortir el seu pare?

Fóra un goig veritable el constatar com, d'una vegada per totes, els historiadors de les nostres universitats fan seva la tasca de restaurar, ben seriosament, aquella part de la història més antipàtica als diversos poders, per tal que sigui més versemblant i propera a la realitat dels fets.

Per acabar, reiterem el nostre reconeixement a la digna i necessària feina de la FEHC, entestada en la recuperació íntegra de la pròpia història, objectiu que també es compartit per l'ADAC.

Lleonard Garcia i Lluís Corredor
Ateneu d'Acció Cultural- Fundació per l'Estudi de la Història de Catalunya

Podeu accedir a l'article original a través del següent enllaç:
https://www.vilaweb.cat/www/elpunt/noticia?p_idcmp=3042289